

Ion Brad, *Muntele catârilor sau ambasador la Sfântul Munte*, Fundația Europeană Titulescu, București, 2013

La mai bine de trei decenii de la prima editie, Ion Brad, neobosit om de cultură, prozator, poet, diplomat și memorialist de excepție, ne propune o nouă ediție *non varietur* a „romanului” său *Muntele Catârilor* care, cu trecerea timpului, a căpătat un nou subtitlu, *Ambasador la Sfântul Munte*.

De ce, la prima ediție, autorul dăduse lucrării subtitlul de „roman“?

„Mai întâi, fiindcă, pe lângă toate aceste întâmplări și date reale, eu am imaginat o seamă de personaje și scene deosebite, chemate să pună în mișcare elementele capabile să contureze și mai pregnant, inclusiv prin invenție și fantezie, structura morală și filosofică a ceea ce reprezintă prezența dramatică a călugărilor noștri, numeroși cândva și abia supraviețuind, ca număr și vârstă, la mijlocul secolului 20.“

„Al doilea motiv al subtitlului de « roman » ținea de poziția mea oficială, ca ambasador al României în Grecia, ale cărui păreri, plăcute sau neplăcute urechilor politicianilor și diplomaților greci, puteau cântări în ansamblul relațiilor, în plină ascensiune, dintre România și Grecia, care nu trebuiau tulburate de opiniile publice ale scriitorului care eram. Mai exista, apoi, preocuparea mea firească de a nu deranja nici pozițiile conducerii Bisericii Ortodoxe Române implicată și ea în dezvoltarea relațiilor generale româno-elene, de care atârnav și cele religioase, încă dependente de moștenirea nefericită postbelică, afectată de ideologii și tabere politice opuse.“

Dincolo de toate aceste considerente aparținând autorului, eu, ca cititor, l-aș numi un roman liric, deoarece un puternic filon liric străbate întreaga scriitură.

La apariția primei ediții a romanului, criticul Șerban Cioculescu scria că „Ion Brad a proiectat cu egală forță de transfigurare, ca și de privire în concret [...] viziunea sa sensibilă și savantă a unuia din cele mai neobișnuite spectacole cosmice, arhitectonice și umane, din câte ne oferă planeta noastră sublunară. [...] «Muntele acesta vrăjit», cum îl numește autorul, este anexat literaturii noastre printr-o carte menită clasicității“.

Într-un substanțial *Cuvânt înainte*, autorul prezintă succint instituția monahală care este Sfântul Munte Athos.

Citând din impresionantul său ciclu memorialistic – *Ambasador la Atena* –, Ion Brad prezintă eforturile sale și ale diplomaților ambasadei române la Atena pentru aducerea de călugări tineri din țară și dotarea așezămintelor monahale românești cu inventar și mijloace de subzistență. Pentru un cititor neavizat în ale istoriei, aceste eforturi ar putea părea minore în comparație cu ajutorul pe care toți domnitorii români l-au dat așezământului athonit de-a lungul istoriei.

Biografia muntelui cunoaște trei perioade distincte ale monahismului athonit: cea bizantină, cea rusă și cea română. Cea din urmă a condus la o nouă epocă de înflorire a Sfântului Munte. Cunoscutul istoric rus Porfirie Uspenski, autorul unui *Catalog al documentelor de la Sf. Munte Athos*, apreciază în mod grăitor această perioadă: „Niciun popor ortodox nu a făcut atâta bine pentru Athos cât au făcut românii“.

Mi s-a părut relevantă și, în același timp, binevenită, prezentarea de către autor, în al său *Cuvânt înainte*, a rolului fostei securități în problema Muntelui Athos. Cum s-ar fi putut ca Securitatea să nu aibă niciun rol? Este reprodus *in extenso* capitolul intitulat *BOR, Securitatea, Departamentul cultelor și Muntele Athos* dintr-un studiu mai amplu al unui tânăr istoric român, Adrian Nicolae Petcu, consacrat, între altele, spune Ion Brad, „acțiunilor întreprinse de mine, ca ambasador al României, în rezolvarea complicatelor probleme, despre amploarea cărora vorbesc și cărțile mele de memorii“.

În opinia mea, romanul reprezintă o călătorie inițiată la Sfântul Munte, centrul spiritual al ortodoxiei, care oferă scriitorului, transformat într-un Cicerone modern, prilejul de a face largi incursiuni în istoria prezenței românești la Muntele Athos, pe care tânărul critic literar Răzvan Voncu le definește „adevărate lecții de istorie ignorată“; în fapt, romanul este, în opinia aceluiași critic, „un demers al scriitorului de recuperare a unui spațiu sacral și vine în consecința unui gând al lui Eliade, care reproșa literaturii române inflația satirică și, subsecvent, deficitul de sacru și de spiritualitate. Ion Brad reușește să integreze paradigma monahismului ortodox în modernitate“.

Trebuie să recunoaștem unicitatea demersului literar al autorului care în anii optzeci, în plin comunism ateu, oferea cititorului român o temă pasionantă, transpusă literar, aceea a prezenței seculare a ortodoxiei românești la Sfântul

Munte. Romanul are și în zilele noastre o prospețime aparte care încântă și incită la o nouă lectură.

Mi se pare potrivit să închei cu un fragment dintr-o cronică la prima ediție semnată de marele medievist care a fost Virgil Cândea: „*Cartea Muntele Catârilor* [...] este menită să familiarizeze, mai mult decât orice altă lucrare de specialitate de până acum, cercuri largi de cititori, iubitori ai tradițiilor culturii românești, cu spațiul spiritual de la Muntele Athos, pe care suntem atât de îndreptățiți să-l considerăm într-un anumit fel și parte a operei de creație românească“.

Constantin Ghirdă